

Sala HAL proposa una aproximació al compositor japonès Tôru Takemitsu, autor d'obres com *November Steps* o la música per la pel·lícula *Ran* d'Akira Kurosawa. Condueix la sessió el músic Teruyoshi Kamiya acompanyat per la pianista Mine Kawakami.

SALA
HAL

19 de juny de 1997 a les 19.30 hores

Veure els sons Música per a cinema de Tôru Takemitsu

AUDIOVISUAL

I NOU MIL·LENNI

PROGRAMA

Pròleg:

Música: *Summertime*
(G. Gershwin)

Arranjament per a guitarra
de Tôru Takemitsu

Takemitsu, música i cinema

Jove Takemitsu
Zikken Kôbô
Hyasaka i Takemitsu

Audició il·lustrada amb imatges:

Film: *La dona de sorra*
de Hiroshi Teshigawara

Música: *Dorian horizon*
for 17 strings

Interpretació de l'obra
Litany a càrrec de Mine
Kawakami

Audició il·lustrada amb imatges:

Film: *Històries de misteri*
de Masaki Kobayashi

Música: *Kaidan*

Música: *November steps*
Interpretació de l'obra
Rain tree sketch a càrrec
de Mine Kawakami

Des de sempre en els països de l'extrem Orient la natura és un element omnipresent en el qual s'inspira qualsevol activitat creativa. Els orientals i les seves mentes tenen una íntima relació amb la natura i vibren amb el seu ritme.

La música de Tôru Takemitsu té el seu origen profund en aquesta tradició. Això no obstant, va ser la música occidental la que el va impactar fins a impulsar-lo a esdevenir compositor. És comprensible que en aquells primers temps de la postguerra evités qualsevol referència a la cultura tradicional japonesa, amb la seva ineludible connexió amb el passat més recent, i que percibés la música occidental com una evocació de la llibertat. Era l'època en què no existien tantes influències de diferents cultures tal com passa actualment, i és fàcil imaginar l'impacte que va suposar per als joves d'aquella època el jazz, que va arribar amb la ocupació americana.

Takemitsu, autodidacte llevat dels estudis privats que va realitzar amb els compositors Yasuzi Kiyose i Fumio Hayasaka, va mostrar ben aviat interès per moltes formes artístiques no musicals, com la pintura moderna, la literatura (particularment poesia), el teatre i el cinema. El 1951, juntament amb altres compositors i artistes de les disciplines més divergents i sota la influència de la poetessa Shûzô Takiguchi, va fundar el *Jikken-kôbô* o Taller experimental, un grup multimèdia de característiques realment inusuals per a aquella època, i que aviat es va fer molt conegut per les seves tendències avantguardistes

en activitats multimèdia.

Influït per Webern, Debussy i Messiaen, Takemitsu va reflectir la part més oriental d'aquests compositors però aviat es va adonar que la seva música no s'orientava en la mateixa direcció que la d'ells malgrat que eren els seus treballs els que l'estimulaven.

D'altra banda, en el món del cinema els joves cineastes com Shinoda, Oshima, Kobayashi i Teshigawara estaven preparant una de les èpoques més experimentals i creatives del cinema japonès.

L'estructura extra musical de la pel·lícula i l'ambient operístic del món del cinema va facilitar a Takemitsu reflexionar, experimentar i aprofundir en els seus problemes i li va permetre mostrar el plaer de descobrir un so que harmonitza amb la natura.

El 1967, en una caseta de muntanya, portant una partitura de Debussy, Takemitsu va escriure un dels seus treballs més coneguts, *November steps* per a biwa, shakuhachi i orquestra. A *November steps* trobem una confrontació de les fonts sonores d'origens diferents, que estan lligats amb la seva tradició en lloc de barrejar-los o d'harmonitzar-los. Alhora s'escolten els sons lliures dels seus costums. Si el sentit de l'obra és el reconeixement mutu de diverses cultures i l'esperança que aquest pugui preparar el naixement d'una possible i no esforçada cultura nova, *November steps* va representar un pas molt important fet per Takemitsu.

Auditori de la UPF, Ramon Trias Fargas, 25-27 (antic carrer Francisco de Aranda. Prolongació del carrer Sardenya). Entrada gratuïta

Organitza:

En col·laboració amb:

VEURE ELS SONS

Compositor japonès que va saber creuar orient i occident d'una manera inconcebible a principis d'aquest segle, Tôru Takemitsu és realment un fill del seu temps. Versat en música occidental i conscienciat en la seva tradició, va crear un estil inimitable, que reflecteix la recerca del misteri de la natura i el simbolisme numèric.

Tôru Takemitsu, reconegut compositor contemporani del Japó, va néixer a Tòquio el 8 d'octubre de 1930. Després de la guerra va decidir convertir-se en compositor. El 1948 va començar a estudiar composició amb Yasuji Kiyose (1900-1981); tanmateix, es va mantenir bàsicament com un autodidacte. El seu debut com a compositor va ser als vint anys, amb la *Peça per a piano lent en dos moviments*.

Takemitsu va obtenir un primer reconeixement públic com a compositor a finals dels anys cinquanta, amb el seu *Réquiem per a instruments de corda* (1957).

L'interès de Takemitsu en diferents camps artístics i la seva condició d'autodidacte van influir molt profundament sobre el seu estil avantguardista, fins al punt que el 1950 utilitzava la cinta magnètica per crear collages musicals a partir de sons "reals". Aquesta idea d'un tipus de "música concreta", desconeguda al Japó en aquella època, pot relacionar-se principalment amb la seva predilecció per l'art surrealista. Entre les seves composicions d'aquest estil hi ha *Water music* (1960) i *Kaidan* (1966). La seva condició d'autodidacte el va alliberar de conflictes amb l'academicisme de la universitat japonesa contemporània. La important relació de Takemitsu amb la poesia el va dur cada cop més a titular poèticament els seus treballs; aquests títols, no s'haurien d'entendre de forma programàtica, però tenen una sutil, freqüentment matemàtica, relació amb la música. La seva actitud receptiva cap a altres músiques, des del jazz i la *chanson* fins a melodies pop és també molt coneguda;

i com apassionat del cinema, va compondre bandes sonores per al cinema.

Durant els primers anys seixanta, dues noves influències es van establir en la música de Takemitsu: la música tradicional japonesa i la natura. Així, els instruments tradicionals japonesos, especialment la biwa i el shakuhachi, van començar a cridar-li l'atenció. Aquesta tendència es va manifestar en un dels seus treballs més coneguts: *November steps* (1967)

per a biwa, sakuhachi i orquestra; obra encarregada per celebrar el 125è aniversari de la fundació de la Filarmònica de Nova York.

Als voltants del 1970, va començar a desenvolupar encara més aquesta inclusió de la natura en la seva música, i va arribar a produir sèries temàtiques de treballs poèticament titulats, com ara *Dream and number*, *Water* o *Constellation*. Exemples d'aquest estil inclouen *A Flock descends into the pentagonal garden* (1977) per a orquestra, *Far calls. Coming far!* (1980) per a violí i orquestra, i *Gemeaux* (1971-1986) per a oboè, trombó, dues orquestres i dos directors.

La música instrumental del període inicial de l'obra de Takemitsu està marcat per riques dissonàncies. L'extremada, fins i tot opressiva intensitat tonal en aquests primers anys, es va tornar a reflectir en els seus últims treballs. El to va esdevenir més sensible i suau, fins i tot romàntic, i es desenvolupà gradualment fins al típic "so Takemitsu"

Vers, l'arc-en-ciel, Palma (1984) va ser composta com un homenatge al pintor Joan Miró, que va morir el 1983, i que havia impressionat profundament Takemitsu amb el seu estil simple i colorista. La segona meitat de la peça cita una cançó popular catalana, *La Filadora*; Takemitsu va escriure que aquesta era "la seva resposta, així com una mostra de gratitud, a la naiveté inherent a Miró". John Williams (guitarra) i Peter Walden (oboè d'amor) van interpretar l'obra, quan es va estrenar, acompanyats per la City of Birmingham Symphony Orchestra sota la direcció de Simon Rattle.

Amb motiu del primer aniversari de la seva mort s'han celebrat diferents concerts, audicions i homenatges. Així, per exemple, Radio Clásica ha dedicat diferents espais al llarg d'aquest any a programar obres de Tôru Takemitsu. Ha estat a través d'aquest reconeixement pòstum entre el públic jove europeu que s'ha començat a conèixer la diversitat de les facetes de l'obra de Tôru Takemitsu. Ens trobem davant un artista integral, que a més d'obres per a concert ha compost la banda sonora de més de 90 pel·lícules, entre les quals hi ha títols tan coneguts com *Ran* d'Akira Kurosawa. I que a més de compondre música ha escrit prop d'una dotzena d'assajos, que ha dirigit l'influent i prestigiós festival de música de Tokyo Music Today i que ha publicat diversos llibres amb entrevistes realitzades a artistes contemporanis d'arreu del món.

Teruyoshi Kamiya